

Embirikos in deloma Ritsos). Rodil se je na otoku, njegov rod je z drugega otoka, zato ni čudno, da so ga očarali stoteri prekrasni grški otoki, ki jih neprenehno obiskuje, in pa sinje morje, ki jih obkroža. Poje o soncu, o vodi, o gladkemrodu na obrežju. Nazorsko dokaj konzervativen je zasnoval del svoje poezije na bibliji in na bizantinskih himnah, vendar je pri tem dal verzom sodoben slog. Posebna odlika njegove poezije pa je vseskozi bogata, bleščeča domišljija. A najbolje, da mu spet prisluhnemo, kako sam označuje svoje pesništvo: »Pesništvo pojmem kot izvir nedolžnosti, ki je poln revolucionarnih sil, in njegovo poslanstvo je v tem, da te sile usmeri v svet, ki je nespremenljiv za mojo zavest, upajoč pri tem, da ga bom z neprenehnimi metamorfozami le še bolj uskladil z mojimi sanjami. V mislih imam sodobno magičnost bitnosti, mehanizem, ki se prav tako poganja za odkritjem naše najgloblje stvarnosti. Verujem v čustva, in izgorevam jih v smeri, ki vse do današnjih dni ni bila preskušena in ki je usmerjena k svobodi, nasproti vsakršni oblasti, in k pravici, ki je istovetna s popolno svetlobo . . .« — Kot rečeno, mu nekateri, zlasti v Grčiji oponašajo, da v njegovem pesništvu manjka človek in da je ravnodušen nasproti temu, kar se stvarno dogaja, skratka, da je brez konkretne socialne angažiranosti — in da se je preveč ločil od sveta. Pa vendar so njegove pesmi vedre in zmerom človeško optimistične.

NORI
GRANATOVEC

*Radovedna jutranja dobra volja
»à perdre haleine« (da si ob sapo)*

Na teh prebelih dvoriščih koder piha jug
in piska skoz obokana stebrišča, recite mi
ali je nori granatovec
ki poskakuje v luči in trosi svoj plodoviti smeh

s trmoglavostjo in šepetom vetra, recite mi
ali je nori granatovec
ki vzgibava s komaj porojenim listjem jutranjo zarjo
in visoko razpira z drgetom zmagoslavja vse barve?

Kadar na poljanah kjer se zbuja čisto gola dekleta
žanjejo s svetlo rjavimi rokami deteljice
sukaje konce svojih sanj, recite mi
ali je nori granatovec
ki meče nenadejano v zelene koše luči
ki preplavlja z žvrgolevki njihova imena, recite mi
ali je nori granatovec ki se
bojuje s pomračenjem sveta?

Na dan ki se iz zavisti okraši s sedmimi različnimi peresi
ko opasuje večno sonce s tisoč slepečimi prizmami
recite mi ali je nori granatovec
ki med tekom grabi konjsko grivo s sto biči
ki ni nikdar žalosten nikdar siten, recite mi
ali je nori granatovec
ki kriče razglašajo novo porajajoče se upanje?

Recite mi ali je nori granatovec
ki pozdravlja v daljavi
ko maha z robcem listja iz hladnega ognja
Morje tik pred porodom s tisoč in več ladjami
z valovjem ki se tisoč in večkrat odpravi in hodi
po nevonljivih obalah, recite mi
ali je nori granatovec
ki škriplje z vrvjem visoko v prosojnem zraku?

Strmo zgoraj tisto z modrim grozdom ki vzvišeno
čez vse nevarnosti vzkipeva in praznuje,
recite mi ali je nori granatovec
ki lomi s svetlobo prav sredi sveta vihre demona
ki širi kolikor more čez in čez žafranasto nabornico dneva
obilno zvezeno iz razsejanih pesmi, recite mi
ali je nori granatovec
ki naglo odpenja svilenino dneva?

V spodnjicah prvega aprila in med skržati petnajstega avgusta,
recite mi ali je ta ki se igra, ta ki se jezi, ta ki zapeljuje
ko iztepa iz grožnje njene zle črne temine

in spira v naročju sonca omamne ptice,
recite mi ali je tisti ki razpira peruti na prsih stvari
na prsih naših globokih sanj, nori granatovec?

MARINA Imaš okus nevihte na ustnah . . . Le kod si hodila
S PEČIN ves dolgi dan po trdih sanjah kamna in morja?
Orle noseči veter je razgalil griče,
razgalil tvoje hrepenenje do kosti
in punčice tvojih oči so prejele sporočilo himere
in vlekle s peno črte po spominu.
Kje je znana vzpetina kratkega septembra,
z rdečo ilovico kjer si se igrala in gledala nizdol
na široke vrste drugih deklet,
na koticke kjer so tvoje prijateljice pustile naročaje rožmarina?

Le kod si hodila
vso dolgo noč po trdih sanjah kamna in morja?
Rekel sem ti da šteješ v goli vodi njene svetle dni,
da se v znak leže veseliš gore stvari
ali pa da se spet potikaš po rumenih poljanah
s triperesno lučjo na prsih, junakinja jamba.

Imaš okus nevihte na ustnah
in kot kri rdečo obleko
globoko v zlatu poletja
in vonju hiacint . . . Le kod si hodila
dol k obrežjem in prodnim zalivom?
Tam je bila mrzla slana morska trava
a globlje človeško občutje ki je krvavelo.
In presenečeno si razprostrla roke ko si ga poklicala po imenu,
lahno si se vzbela do prosojnosti globin
kjer se je svetila tvoja morska zvezda.

Poslušaj! Beseda je preudarnost poznejših
a čas strasten kipar ljudi,
nad njim stoji sonce, zver upanja,
a ti bliže mu stiskaš k sebi ljubezen,
z grenkim okusom nevihte na ustnah.
Ni da bi, sinja do kosti, mislila na drugo poletje,
da bi spremenile strugo reke
in da te spravijo nazaj k svoji materi,

da spet poljubiš druga češnjeva drevesa
ali da zajahaš severozahodnik.

Oprta ob pečine, brez včeraj in jutri,
pred nevarnostmi skal s pričesko vihre,
se boš poslovila od svoje uganke.

GMOTA Dolgo je že kar je bilo slišati zadnji dež
POLETJA ki je padel na mravlje in martinčke
zdaj žge sonce z brezbrežnega neba
sadje barva svoja usta
pore se na zemlji počasi razpirajo
in zraven vode ki v zlogih curlja
zre velikanska zel naravnost v sončeve oči.

Kdo je tisti, ki leži vznak na zgornjih sipinah
in kadi posrebreno dimasto oljkovo listje?

* * *

Črički se grejejo v njegovih uhljih
mravlje mu obdelujejo prsi
martinčki se plazijo po rastlinju njegovih pazduh
in po algah njegovih nog nalahno pljuska val
poslan od male sirene ki je zapela:

»O gmota poletja, gola in ožgana,
razjedena od olja in soli
gmota skale in drget srca
veliko kuštranje vrbovih las
pih bražilke nad skodrano sramnico
polno zvezdic in borovih igel
gmota globoko plovilo dneva!

Pride lahen dež, silovita toča
bičano kopno zaide v kremplje burje
ki temni v globinah ob zdivjanih valovih
griči tonejo v gostih vimenih oblakov.
Vendar tudi za vsem tem se brezskrbno smehljaš
in znova najdeš svoj nesmrtni trenutek
ko te na sipinah spet najde sonce
in v tvojem golem zdravju nebo.«

PESEM Ljubezen
 EGEJSKEGA arhipelag
 MORJA in ladijski kljun njenih pen
 galebi njenih sanj
 na njenem najvišjem jamboru zrači mornar
 pesem

Ljubezen
 njena pesem
 in obzorja njenega potovanja
 odmev njenega domotožja
 Na njeni najbolj mokri skali pričakuje zaročenka
 ladjo

Ljubezen
 njena ladja
 in brezskrbnost njenih pasatov
 prednje jadro njenega upanja
 Ob njenem najrahljšem valovanju ziblje otok
 prihod.

KO SEM PIL Ko sem pil korintsko sonce
 KORINTSKO bral spomenike marmorne
 SONCE... hodil po vinogradih morjih
 in meril s harpuno
 na polzeči ribji vod
 sem našel listje ki se ga psalm sonca uči na pamet
 živo kopnino ki jo poželenje z veseljem hoče
 odpreti

Pijem vodo trgam sad
 pogrezam roko v krošnje vetra
 Limonovci zalivajo obrat lepega vremena
 zeleni ptiči mi trgajo sanje
 Odhajam s pogledom
 širokim pogledom kjer se svet znova rojeva
 lep od začetka v merah srca.

JUNAŠKI
IN ŽALNI SPEV
ZA POROČNIKOM
PADLIM
V ALBANIJI

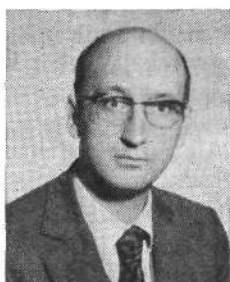
Bil je lep dečko. Koj prvi dan, ko se je rodil, so se sklonile gore Trakije, da se je prikazalo na ramah kopnega žito, ki je plenjalo, sklonile so se gore Trakije in mu pljunile zdaj na glavo, zdaj na prsi, zdaj na njegov jok; stopili so ven Grki s strašnimi rokami in ga vzdignili na plenice burje. Potlej so dnevi tekli: kosali so se v metanju kamna in prevračali kozolce na hrbtih žrebic; potlej so se valile jutranje vihre, dokler niso povsod zazvonile ciganske vetrnice in prišli s konca sveta morski pastirji, da bi pognali krdela trikotnih jader, tam, kjer je globoko dihala morska votlina, tam, kjer je stokala velika skala.

Bil je močan fant,
ob nočeh v objemu jedrih deklet
je onečeval velike noše zvezd;
v njegovem drobovju je bilo toliko ljubezni,
da je pil v vinu okus vse zemlje,
Potem pa je začel ples z vsemi nimfami — topoli,
dokler ni zaslišal in ni potresel svit ognja v njegove lase,
svit, ki ga je našel z razprtimi rokami
v vilici dveh vejic, ko je praskal sonce,
ko je barval cvetlice
ali pa je s skrbjo tiho uspaval
mali sovi, ki sta ostali budni.
O, kako močan duh po timijanu njegova sapa ...
Kakšen zemljevid ponosa njegove gole prsi,
kjer sta splamenela svoboda in morje ...

Bil je pogumen dečko:
s svojimi bleščeče zlatimi gumbi in s pištolo,
z videzom moža pri hoji
in s čelado — sijoče znamenje
(prodrli so tako zlahka v mozeg,
ki nikoli ni poznal hudobije),
z vojaki levo in desno
in z maščevanjem krivice pred sabo.

Ogenj v nezakonju, ogenj!
S krvjo na obrvih —

albanske gore je pretresel grom,
 nato se je stopila snežnica
 in oprala njegovo telo, tihi brodolom svita,
 in njegova usta, majhna ptica, ki niso žvrgolela,
 in njegove roke, odprti prostor samote
 — se niso jokale.
 Čemu naj bi jokale?
 Bil je pogumen dečko!

Jože
Pirjevec

Kritični zapiski o nekem boju

Pričujoče zapiske sem v večini pripravil za oddajo »Jutranji almanah«, ki sem jo vodil na tržaški radijski postaji v prvi polovici lanskega leta. Oddajo sem zasnoval kot nekakšen potpuri klepeta, kulture in komentiranja naše vsakdanjosti. Naključje je hotelo, da je v prvi polovici 1979 izbruhnila v Trstu naravnost histerična protislovenska gonja, ki jo je izzval predlog komunistične senatorke Jelke Grbčeve o globalni zaščiti naše narodnostne skupnosti v Italiji. Fašistične, nacionalistične, nazadnjaške sile so zagnale vik in krik ter napovedale pravo psihološko vojno Slovincem in vsem tistim, ki se zavedajo, da Trst brez sodelovanja z nami in z našo matico ne more živeti. V tistem trenutku se mi je zdelo, da ne morem in ne smem molčati: izrazil sem svojo oddajo kot tribuno, s katere sem razglabljal topoglavost naših nasprotnikov in jim odgovarjal, kot sem pač vedel in znal. Zapiski, ki so tako nastali, so s pismima, ki sta bili objavljeni v tržaškem italijanskem dnevniku »Il Piccolo«, skromno pričevanje, v kakšnih razmerah moramo živeti tržaški Slovenci. V prepričanju, da so naši problemi tudi problemi vsega naroda, jih, nespremenjene, ponujam zdaj v branje širši slovenski javnosti.

18. januarja 1979

Pred kratkim sem bral knjigo o koroških Slovincih, ki sta jo napisala dva moja prijatelja, docenta na dunajski in salzburški univerzi. Gre za temeljito delo o usodi slovenske manjšine v Avstriji po prvi svetovni vojni, ki brez olepšavanja prikazuje tesnobno politično razpoloženje, v katerem so se morali naši rojaki bojevati za svoj obstoj po letu 1918. Posebnost knjige pa je, da je nista napisala Slovenca, temveč Nemca, ki sta se v imenu pravičnosti pogumno in inteligentno postavila v bran zgodovinske resnice. Brez dvoma je položaj slovenske manjšine na Koroškem v marsičem hujši od našega; vendar je moč ugotoviti, da se v vsej italijanski kulturi do sedaj ni našel nihče, ki bi bil z enako zavzetostjo, predvsem pa znanstveno tehtno razčlenil položaj naše narodnostne skupnosti. V tem je neka neobčutljivost, neka gluhost, še več: neka topoglavost, ki se mi ne zdi nič kaj laskava za italijansko, posebno pa za tržaško kulturo.